

Cinema i Drets dels Infants

AVUI COMENÇA TOT

Principi 2: L'infant ha de gaudir d'una **protecció especial** i disposarà d'oportunitats i **serveis establerts per la llei**, i d'altres mitjans, a fi que pugui **desenvolupar-se** físicament, mentalment, espiritualment i social, d'una manera **sana i normal**, en condicions de llibertat i dignitat. En promulgar lleis amb aquesta finalitat, la consideració fonamental a què caldrà atènyer-se serà l'interès superior de l'infant.

Objectius generals

- ✚ Afavorir el coneixement dels drets per part dels joves. Il·lustrar la declaració i procurar que s'interioritzin els drets dels infants, fent els estudiants més sensibles a les seves violacions, tot partint d'una metodologia que afavoreix l'empatia i la comprensió de l'altra.
- ✚ Procurar-los competència cinematogràfica, donant-los l'oportunitat de veure un cinema de qualitat i d'estils ben diferents que els ajudaran a afinar el seu propi gust i els pot servir d'introducció a una educació de la imatge.

Objectius específics

- ✚ Descobrir el sentit del segon dret de la Declaració, tractant especialment la manca de protecció en el cas d'abandonament i de maltractaments i el paper de les institucions en aquests casos.
- ✚ Subratllar el paper del guió cinematogràfic com a punt de partida de la construcció de la pel·lícula.

AVUI COMENÇA TOT

PRESENTACIÓ DE LA PEL·LÍCULA

Fitxa tècnica i artística

Títol original: *Ça commence aujourd'hui*

Direcció: Bertrand Tavernier.

Guió: Dominique Sampiero, Bertrand Tavernier, Tiffany Tavernier.

Interpretació: Philippe Torreton (Daniel Lefebvre), Maria Pitarresi (Valeria), Nadia Kaci (Samia Damouni), Véronique Ataly (Sra. Lienard), Nathalie Bécue (Cathy), Emmanuelle Bercot (Sra. Tievaux), Françoise Bette (Sra. Delacourt), Christine Citti (Sra. Baudoin), Christina Crevillén (Sophie), Sylviane Goudal (Gloria), Didier Bezace (Inspector), Betty Tebouille (Sra. Henry)

Fotografia: Alain Choquart, en color.

Música: Louis Sclavis,

Direcció artística: Thierry François.

Muntatge: Sophie Brunet.

País i any: França, 1999

Durada: 117 min.

Qualificació: Per tots els públics

Escenes DVD

El film en DVD està segmentat en 4 únics blocs que en el DVD vénen sense etiquetar i als quals nosaltres hem posat títol aproximat per poder guiar la lectura de les distintes parts de la pel·lícula:

1. L'escola i el mestre
2. Dificultats
3. Maltractaments i impotència
4. Drama i festa

Resum

El director d'una escola pública infantil del nord de França, Daniel Lefebvre i el seu equip lluiten per educar uns infants en moments de greu crisi econòmica del barri. La situació de les famílies provoca desencontres que tenen a veure amb la impossibilitat de pagar els mínims establerts, l'abandó i el maltractament dels infants. Aquest xoc entre el que és l'entorn social i el que hauria de ser una educació amb plenes garanties provoca una tensió no sempre ben resolta per la burocràcia de les distintes instàncies educatives.

Nota pel professorat

Aquesta és una pel·lícula sobre l'escola, l'educació, la relació família i escola, sobre els maltractaments, sobre la pobresa, sobre els barris marginals i sobre el paper de les institucions. No pretén crear un ambient d'empatia directa com passa amb el film *El Bola*, sinó poder-ho mirar a certa distància. D'aquí que hàgim escollit un film que planteja un context determinat, unes edats sobre les quals els adolescents poden pensar amb un xic de distància i, per tant, els proposa una mirada d'adults, que observen, no tant de possibles víctimes.

Com visualitzar la pel·lícula a l'aula

Per fer àgil el visionat de la pel·lícula i centrar el tema en el paper de l'escola i dels professionals davant de temes com el maltractament, proposem de veure amb atenció els fragments següents:

1. *Inici fins a	00:00:00 0:14:40	14,40'
2. *Mares a l'escola	0:17:30 - 0: 21:05	4'
Reunió profes	0:22:29 - 0:27:48	5'
3. Reunió directors	0:47:56 - 0:50:44	3'
*Maltractament	0:55:17 - 0:57:26	2'
Alcalde comunista	1:04:16 - 1:05:39	1'
Conversa Sra. Henry	1:06:25 - 1:07:51	1'
4. Suïcidi Sra. Henry	1:22:55 - 1:25:40	3'
Preparació festa	1:31:16 - 1:33:39	2'
*Jimmy	1:35:40 - 1:41:00	6'
Festa	1:42:30 - 1:48:50	6'
Final: Nens	1:50:10 - final	2'
		Total: 52'

* Els apartats que porten asterisc són irrenunciables per tal de poder explorar la pel·lícula com a text i ocupen només 26'

ABANS DE VEURE LA PEL·LÍCULA

◆ Activitats prèvies

- Iniciar la sessió tot preguntant què entenem per maltractament. Ens donem un temps per a confeccionar una definició de "maltractament". Anotarem els mots més rellevants a la pissarra i intentarem de fer-ne una definició conjunta. Els podem ajudar d'algunes preguntes:
  - Què s'entén per maltractament?
  - Hi ha distints tipus de maltractaments? De quins?
  - Qui els sol patir?
  - Com solen ser els maltractadors?
  - Com solen ser les víctimes?
  - Com creus que se sent una persona maltractada?
- Quan anem a veure una pel·lícula, ens hem preguntat mai com es deu fer el guió del que ens expliquen?

◆ El títol i la caràtula

El títol

- En l'original francès es diu *Ça commence aujourd'hui*. En castellà l'han traduït com *Hoy empieza todo* i en italià es coneix com *Ricomincia da oggi*, en anglès *It All Starts Today*. Creus que és ben bé el mateix? Quins matisos té en cada llengua?
  - Com seria la traducció literal del francès al castellà i al català?
    - Quines diferències hi ha entre un títol i un altre?
    - El "todo" del castellà no és més contundent que el "ça" francès?
    - En català no hi ha traducció "oficial", però alguns cineclubs l'han traduït per *Avui comença tot* - que és la traducció que nosaltres usarem- i altres *Tot comença avui*. Què en penses?
    - Saps d'altres pel·lícules que tenen traduccions diferents? Pots esbrinar com es diu en anglès?
- Quan hagi vist el final de la pel·lícula decideix quin seria el millor títol per la pel·lícula o inventa'n un de nou que creguis que li escau més.

La caràtula

Comparar la caràtula de la fitxa tècnica i artística i aquesta:

- A les dues caràtules quins personatges apareixen i fent què?
- Què creus que remarca cadascuna?
- Quines expectatives et crea cadascuna?

◆ Fitxa d'observació

Llegirem les preguntes abans que comenci el visionat per poder estar atents al que se'ns demana i mentre veiem la pel·lícula cadascú es fixarà en:

- Com és la guarderia que es descriu a la pel·lícula?
- Quines activitats es fan que et recorden el teu parvulari?
- Quines coses fan que són diferents de les que tu feies quan anaves al parvulari?
- Quins problemes tenen els pares dels nens que hi van?
- Quin personatge t'ha causat una impressió més forta?

A final del visionat posem en comú les nostres respostes.

PARLEM DE LA PEL·LÍCULA

◆ Bateria de preguntes

➤ Respondre a aquestes qüestions:

- Quant temps passa aproximadament des de l'inici de la pel·lícula fins a la darrera escena? Com ho sabem en el film?
- Podries fer un judici d'algun aspecte del film que t'hagi cridat l'atenció, com ara: el paper dels actors, la fotografia, la música, el vestuari, etc.
- Quina es la situació econòmica barri on transcorre l'acció?
- De què treballen els pares i les mares dels infants del parvulari?
- Hi ha algun aspecte del film que et recorda la teva estada a la guarderia infantil?
- Què explica la pel·lícula?
- Hi ha alguna cosa del film que no hagi entès?
- Es una ficció o pot passar en la realitat?
- T'has posat a la pell de Daniel quan descobreix el maltractament?
- Com creus que haguessis reaccionat tu?

◆ L'acció: L'espai i el temps

- Quan passa?

Tenim algunes pistes que ens diguin quins anys està ambientada la pel·lícula: vestits, arquitectura, tipus d'escola

- Lloc on passa?

- Quins elements hi ha que facin pensar que l'acció és a França? A quina part de França?
- L'acció s'esdevé al centre de la ciutat? A un barri ric, a un barri obrer? Quins elements tenim per situar geogràficament l'acció?

- Espais on passa l'acció?

La majoria d'escenes són filmades a interiors o exteriors? Quins interiors? I quins exteriors?

◆ Els personatges

- Com són els personatges principals?

	<u>Físicament</u>	<u>Psicològicament</u>	<u>Altres característiques</u>
Daniel Lefebvre			
Valeria			
Samia Damouni			
Sra. Lienard			
Cathy			
Inspector			
*Ajuda			
Trets físics			
Algunes observacions que es poden fer: alt, prim, ros, fort, etc.			
Trets psicològics			
Buscar entre aquests adjectius algun que vagi bé per a usar en la descripció dels personatges			
Bondados/a	Perseverant	Generós/a	Humil
Calmat/da	Solidari/a	Indiferent	Obedient
Tolerant	Ordenat/da	Impacient	Colèric/a
Pacient	Voluntariós/a	Sincer/a	Respectuós/a
Delicat/da	Amical	Bondados/a	Apassionat/da
.....			

- Com se sent Daniel?

- Quina és l'expressió del rostre quan Daniel li examina els morats de l'infant?
- Imagines què deu passar pel seu cap?
- Per què creus que no diu res?
- Imagines com es deu sentir a casa?
- Quin concepte pot tenir dels adults aquest infant?

• I tu com et sents?

- T'has sentit "maltractat/da" alguna vegada?
- Com t'has sentit?
- Creus que alguna vegada has maltractat algú?
- Com creus que s'ha sentit?

◆ Exercicis i activitats

Al llarg del film

- Quins aspectes educatius remarcaries?
- A què o a qui es critica?
- Com es planteja el paper de l'escola?
- A qui creus que es refereix Daniel quan diu: "No tinc mitjans per educar els nens: em demanen que els ensenyi a llegir i a sumar, a donar-los esperança, mentre els seus pares són a l'atur i ja ni s'aixequen al matí..."

- Fes un resum de 3 ratlles com si l'haguessis d'explicar a algú:

1.
2.
3.

- Quins són els moments especials del film per a tu?

1.
2.
3.

- Elegeix un personatge del film i inventa un diàleg entre ell i tu. Què li preguntaries, què li aconsellaries, què li suggeriries, etc.

(El teu nom) -
(el nom del personatge)-

-
-
-

- Canviar el final de la pel·lícula:

- Adaptar (AQUÍ I ARA) Com seria la pel·lícula avui o al nostre país, al nostre poble o barri:

- En quins moments del film la música és protagonista? Rememorar en quines escenes o seqüències la música té una rellevància especial:

➤ El final de la pel·lícula

- El film ve a dir que es pot fer alguna cosa?
- Té un to esperançat o no?
- Ve a dir que malgrat els esforços d'algunes persones tot seguirà igual?
- Quin sentit té l'escena final?
- Creus que el director pren partit per alguna opció? Basa les teves raons en exemples extrets de la pel·lícula.

- Com qualificaries la pel·lícula?

Realista	Pamfletària	Policíaca
Suggestiu	Irritant	Dramàtica
Interessant	Avorrida	Tendenciosa
Recomanable	Espantosa	.....
Bona	Dolenta	.....

- Com sempre, caldrà que justifiquis la teva resposta.

◆ Com a resum

- Al final del film creus que s'han acomplert les expectatives que t'oferia alguna de les caràtules?
- Al final del visionat pots identificar de quina escena es tracta o és un muntatge que no té res a veure amb la pel·lícula?
- Què t'hi sobra o què t'hi falta?
- Personalitza la caràtula.
Dibuixa la teva caràtula a partir de distints elements que pots trobar a Internet: lletres, fotografies dels actors, fotogrames de publicitat, etc.

PARLEM DELS DRETS DELS INFANTS

Principi 2: L'infant ha de gaudir d'una **protecció especial** i disposarà d'oportunitats i **serveis establerts per la llei**, i d'altres mitjans, a fi que pugui **desenvolupar-se** físicament, mentalment, espiritualment i social, **d'una manera sana i normal**, en condicions de llibertat i dignitat. En promulgar lleis amb aquesta finalitat, la consideració fonamental a què caldrà atènyer-se serà l'interès superior de l'infant.

➤ Quina relació té aquesta pel·lícula amb els Drets dels infants?

Podria servir per a il·lustrar el **segon principi** de la Declaració dels drets dels infants?
Per què?

◆ Tenir dret a protecció especial

Els maltractaments

Un infant o jove és maltractat quan és objecte de violència física i/o psíquica, de fet i/o omissió, per part de les persones o institucions de les quals depèn per desenvolupar-se correctament.

Els casos de maltractament infantil no se solen denunciar perquè pels qui el sofreixen forma part de la cultura i no se li atribueix una gravetat especial,

- a) perquè no se saben identificar els signes que delaten el maltractament,
- b) perquè quan les evidències existeixen prefereixen evitar problemes amb el maltractador/a.

I quan algú de fora ho sospita tem que fer-les públiques sigui perjudicial pel propi infant o perquè el presumpte maltractador és una persona pròxima o coneguda. Per això se sol fer els "ulls grossos" davant d'aquesta xacra social.

És un problema de dimensió i interès comunitari: la societat en el seu conjunt ha de buscar les solucions, però... quan un particular alimenta sospites fundades que un nen o nena està patint maltractaments ha d'actuar amb responsabilitat ètica i amb la màxima prudència.

Pla de discussió

- Pot fer una llista d'accions que es consideren maltractament:
  - Violència física (cops, agressions, insults, crits i amenaces)
  - Violència psíquica de desvalorització (Desvaloritzar tot el que fa a nivell personal o social, fa quedar malament, etc.)
  - Violència psíquica de control (d'amics, activitats, de sortides, etc.)
  - Violència sexual (institat o obligat/da a mantenir contactes no desitjats)
- Si algú és maltractat viu en llibertat i dignitat?
- La llei ha de protegir els infants maltractats?
- Esbrinar quines institucions s'ocupen dels maltractaments als infants?
- Saps d'algun servei concret establert per la llei que protegeixi els infants del maltractament?
- Creus que denunciar un cas de maltractament és fer de xivato/a?
- Creus que els casos de maltractament escolar s'han de denunciar?

➤ Com detectar la conducta d'un infant o jove maltractat?

Heus aquí alguns dels símptomes que presenta un infant o jove maltractat/da:

- Canvis sobtats en la seva conducta habitual.
- Problemes físics que no reben atenció dels seus pares.
- Es mostra ansiós i expectant com si anés a passar alguna cosa dolenta.
- Sol anar acompanyat d'absentisme escolar injustificat.
- La família s'interessa poc pel procés escolar del fill i no va al col·legi quan se la truca.
- Els pares neguen que l'infant tingui problemes i alhora el menyspreen per la seva conducta.
- La família exigeix a l'infant metes inabastables per a la seva capacitat.
- Els pares o adults al seu càrrec el ridiculitzen freqüentment.
- No miren a la cara a la gent o parlen malament de gairebé tothom.

Coneixes:

- Una situació de risc o maltractament d'un menor ?
- Algun aspecte del segon dret de la Declaració que no sigui respectat ?
- Altres problemes relacionats amb els menors ?

Què cal fer davant del maltractament infantil?

El primer pas, tal com es veu a la pel·lícula, és posar el cas a les mans dels Serveis Socials, que determinaran com s'aborda la situació des de l'aspecte legal, psicològic, familiar, escolar i comptant amb la col·laboració de les institucions especialitzades en consideració a menors.

Si els serveis socials per les raons que siguin (a la pel·lícula es mostra un excés de burocràcia, manca de recursos, etc.) no atenen la demanda, podem insistir davant de la institució corresponent (normalment, el Servei Social de Base dels Ajuntaments o dels barris).

El que ha de quedar clar és que tenim el **deure cívic** de denunciar el fet davant de les autoritats, especialment quan la violència que pateix l'infant és evident i sovintejada. Els qui ho han de resoldre són els serveis públics d'atenció a la infantesa però tots som responsables d'afavorir les condicions socials perquè els drets dels infants siguin respectats.

- Per grups investigar a la teva ciutat, municipi o barri quin seria l'organisme més proper a qui denunciar una situació de maltractament

*Un dels telèfons que recull casos de maltractament és el

900 300 777

- Saps d'altres pel·lícules que també poguessin exemplificar aquest article?

Truca al telèfon de la infància o visita aquestes adreces:

www.gencat.net/benestar (Benestar Social de la Generalitat de Catalunya)

www.acim.es (Associació catalana per la infància maltractada)

◆ Teatralització

Proposta: Es dona una breu història embrionària a grups de 4 o 5 estudiants i l'han de desenvolupar dramàticament, ja sigui amb mímica, amb veu, fent un petit guió, incorporant banda sonora etc. i usant o no auxiliars, per exemple disfresses improvisades, pintures facials, màscares, etc. En definitiva han de vivificar la història i fer-la creïble. Una vegada cada grup ha representat la història ens preguntem quina ha estat la posada en escena més versemblant, més enriquidora, més realista, més imaginativa, etc. I ens demanem com es pot resoldre el cas que plantejem. Ens posem a imaginar solucions i ens proposem de trobar-hi alternatives.

No es pot dir que em maltracti. Només de tant en tant em cau un mastegot. El que més em dol és quan em critica o insulta. No m'agrada que em digui que soc una inútil i que em recordi que sóc una càrrega, que gasto molt. No em fa gràcia quan em parla carinyosament i em diu "grasseta meva"

Una vegada comentades les distintes representacions ens podem plantejar:

.Diries que a les distintes representacions hi ha maltractament?

.Com creus que deu ser una convivència així?

.On acaba la crítica o la ironia i on comença l'insult?

◆ Què fer?

Per tal d'ajudar a fer realitat aquest dret, fes-te aquestes preguntes:

Què hi pot fer la meua família?

Què hi pot fer l'escola?

Què hi poden fer els mitjans de comunicació?

Què hi pot fer la societat?

Què hi puc fer jo?

PARLAR DE CINEMA

El guió cinematogràfic

"Un bon guió pot donar una bona pel·lícula, una pel·lícula mediocre o una mala pel·lícula; un mal guió només pot donar una pel·lícula dolenta" -
Irving Thalberg

El guió cinematogràfic és la base de pel·lícula, base a partir de la qual s'edifica el complex edifici de la pel·lícula. El guionista cinematogràfic és un tipus d'escriptor especial que ha de pensar en situacions i imatges, però no en literatura. El paper de la llengua en els films és sols col·loquial. Ha de saber transformar la literatura de metàfores i estil en imatges, en representació fotogràfica.

En la confecció d'un guió cal distingir el tema o idea/nucli i l'argument. El tema de "Lladre de bicicletes" es la solidaritat humana, l'argument consisteix en les peripècies que passa el protagonista per haver robat una bicicleta.

Una vegada decidit el tipus de pel·lícula que es vol fer, delimitant el tema i buscant l'argument, es fa el guió: és a dir, el desenvolupament concret de la història que es vol explicar: els diàlegs, efectes especials, acotacions, decorats.... El guió pot ser literari o tècnic:

-guió literari. Molt utilitzat modernament, inclou els diàlegs i situacions dels personatges. Generalment divideixen les pàgines verticalment en dues columnes, posant a l'esquerra les accions dels personatges i els suggeriments d'ambientació i a la dreta els diàlegs.

-guió tècnic en què s'afegeixen els moviments de la càmera, el tamany i duració dels plans...

Alguns directors clàssics han fet també de guionistes de les seves pel·lícules i algun d'ells -Eisenstein- han arribat a dibuixar pla a pla la història com si fos un còmic.

Qüestions

- Quin és el tema o idea nucli del film que hem vist?
- Quin és l'argument?
- El model de guió que hem posat és literari o tècnic?
- T'atreviries a escriure un breu guió a partir de la teatralització que hem proposat abans?

AVALUACIÓ

A tu què t'ha dit el film?

- Pot ser que prop teu hi hagi un company o companya a qui li passi quelcom semblant al que li passa al personatge principal de la pel·lícula i tu no te n'adonis?
- Escriu tres ratlles justificant la teva opinió sobre la pel·lícula.

1. 2. 3.

Autoavaluació

- Què he après sobre els Drets dels Infants i sobre cinema?
- Perquè m'ha servit haver vist i treballat aquesta pel·lícula?
- Quina relació té el que hem vist i fet amb la meua vida?
- Si hagués de triar una imatge per resumir la meua valoració de l'estudi d'aquest article seria... (Buscar una imatge tipus fotografia, dibuix, logo, etc.)
- Després de veure el film, de les converses que hem tingut, dels exercicis que hem fet, ha canviat alguna cosa en el meu pensament o en els meus sentiments?
- Tinc una idea més clara del que és un guió cinematogràfic?

PER SABER-NE MÉS

Filmografia

Petits frères, Jacques Doillon, 1999

El odio, Mathieu Kassovitz, 1995

Webs sobre la pel·lícula

En francès

web oficial: <http://www.bacfilms.com/commence>

<http://www.ecrannoir.fr/films/tavernier/ca-commence.htm>

En català

<http://www.bcn.es/escolaciutat/doc/Tavernier.pdf>

En castellà

<http://www.hika.net/revista/zenb115/H5Laescuela.html>

<http://www.ciudadfutura.com/cinesol/pelis99/hoyempiezatodo.htm>

<http://www.zinema.com/pelicula/1999/hoyemie.shtml>

<http://www.elamante.com.ar/nota/0/0332.shtml>

Webs sobre infància maltractada

<http://www.ecpat-es.org> (Xarxa internacional d'organitzacions contra l'explotació sexual comercial de la infantesa)

<http://www.ispcan.org> (International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect)

<http://www.plataformadeinfancia.org/flash/index.html> (Plataforma de organizaciones de infancia)